

KPI RESEARCH SNAP

... อ่านงานวิจัยใน 4 หน้า

สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

07 2568

“

การเคลื่อนไหว
ทางสังคมรูปแบบใหม่
(New Social Movement)
มิได้จำกัดอยู่เพียงการเรียกร้อง
ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
ของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง

”

การเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมสมัยบนความแตกต่างระหว่างวัย
กรณีศึกษาประเทศเมียนมาและอินโดนีเซีย
วลาสินี ไสภาพล และ อัจจิมา แสงรัตน์
90 หน้า
สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า
2567
อัจจิมา แสงรัตน์
เกษณี ธนการศักดิ์

ชื่อเรื่อง
นักวิจัย
จำนวนหน้า
จัดพิมพ์โดย
ปีที่พิมพ์
ผู้สรุป
ผู้ออกแบบ

บทนำ

ปัจจุบัน การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) มิได้จำกัดอยู่เพียง การเรียกร้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชนชั้นใด ชนชั้นหนึ่ง หากแต่ขยายไปสู่ประเด็นสิทธิ เสรีภาพ ความเป็นธรรมทางสังคม และประชาธิปไตย โดยเฉพาะ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกลุ่มเยาวชน มีบทบาทโดดเด่นในการขับเคลื่อน เช่น กรณี อินโดนีเซียที่เกิดกระแสต่อต้านกฎหมายที่ละเมิดสิทธิ ประชาชนในช่วงต้นทศวรรษ 2560 และกรณีเมียนมา หลังรัฐประหารประชาชนออกมาเรียกร้องประชาธิปไตย

แม้ทั้งสองประเทศมีบริบททางการเมืองและสังคมที่ แตกต่างกัน แต่ต่างก็เผชิญกับการปราบปรามจากรัฐ การศึกษาปรากฏการณ์เหล่านี้จึงมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาค ประชาชนในสังคมไทย และนำไปสู่การพัฒนากระบวนการ ประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน อันเป็นที่มาของการทำวิจัย เรื่อง “การเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมสมัยบนความ แตกต่างระหว่างวัย : กรณีศึกษาประเทศเมียนมา และอินโดนีเซีย”

วัตถุประสงค์ การศึกษา

เพื่อถอดบทเรียนการเคลื่อนไหวทางสังคม ในประเทศเมียนมาและอินโดนีเซีย ทั้งในรูปแบบ การเคลื่อนไหวแบบสันติวิธีและการเคลื่อนไหวด้วยการ ใช้อาวุธ

คำนิยามของขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ต้องการสร้างความหมายชุดใหม่ ให้กับสิ่งที่เคลื่อนไหวเรียกร้อง โดยอาจมีจุดหมายเดียวกันหรือ ต่างกันก็ได้ แต่มีความปรารถนาที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงใน ระบบโครงสร้างของสังคมที่ครอบทับอยู่โดยขบวนการเคลื่อนไหว ต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความต้องการในการ เปลี่ยนแปลงหรือท้าทายต่อโครงสร้างต่อระบบแห่งอำนาจทั้งหลาย

ขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมร่วมสมัย บนความแตกต่าง ระหว่างวัย

กรณีศึกษา ประเทศเมียนมา

ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ปี 2021 คณะรัฐประหารนำโดย พลเอก มิน อ่อง หล่าย ได้เข้ายึดอำนาจการบริหารของพรรค สันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ซึ่งขณะการเลือกตั้ง แต่ระหว่างทางในการยึดอำนาจกลับไม่ได้ง่ายเสมอไป เมื่อประชาชน ชาวเมียนมาไม่ยอมรับในการรัฐประหารครั้งนี้จนเกิดการต่อต้าน ผ่านรูปแบบการประท้วงที่หลากหลายรูปแบบทั้งใน แบบการเคลื่อนไหวด้วยสันติวิธีและการเคลื่อนไหวแบบใช้อาวุธได้ กลับโดยหลังจากที่กองทัพใช้ความรุนแรงเข้าจัดการกับกลุ่มผู้ต่อต้าน

ตัวเลขของผู้สูญเสียจากความรุนแรงก็มีจำนวนสูงมากขึ้น การจัดการด้วยความรุนแรงจากทหารทำให้ผู้ต่อต้านจำนวนหนึ่ง ทั้งจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ชวนาประชาชน และนักเรียน นักศึกษาเริ่มเข้าไปฝักใฝ่อาวุธกับกลุ่มชาติพันธุ์ (EAOs)

กลุ่มคนหนุ่มสาวหลายหมื่นคนสวมใส่เครื่องแต่งกายในชุดต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เช่น การประท้วงในชุด Htamein (ผ้าถุง) ในวันสตรีสากล ที่เป็นการท้าทายค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่ของระบอบทหารที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ทางสังคมที่มุ่งหวังที่จะล้อเลียนและเปิดเผยจุดอ่อนของระบอบเผด็จการทหาร การเข้าถึงสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียได้เปิดโอกาสให้เกิดการแพร่กระจายของรูปแบบของการต่อต้านด้วยความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ ๆ มีการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเมียนมาผ่านแฮชแทกทวิตเตอร์ (#whats happening in Myanmar) และประกาศความต้องการร่วมกันของประชาชนในเรื่อง ‘ประชาธิปไตยแบบสหพันธ์รัฐ’ และ ‘การกำหนดชะตากรรมของตนเอง’ โดยแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศเมียนมา

กรณีศึกษา ประเทศอินโดนีเซีย

เมื่อย้อนมาดูการเคลื่อนไหวทางสังคมของอินโดนีเซีย หลังจากการล่มสลายของระบอบการปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต (ปี 1965 - 1998) อินโดนีเซียได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่นำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง สังคม และกองทัพ ตลอดจนการคำนึงถึงความสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชน เสรีภาพทางศาสนา เสรีภาพในการแสดงออก สื่อ และสิทธิสตรี ในห้วงยุคปฏิรูป กระแสขบวนการเคลื่อนไหวของอินโดนีเซียลดกำลังลงอย่างเห็นได้ชัด แต่เชื่อว่าขบวนการเคลื่อนไหวจะหายไปเลยแต่ยิ่งโหมแรงมากขึ้นในช่วงปลายของยุคโจโกวี ที่รัฐบาลมีการออกนโยบายและผลักดันกฎหมายหลายฉบับโดยไม่ได้ปรึกษากับสาธารณชน ทำให้เกิดกระแสต่อต้านและนำไปสู่การระดมพลทั่วประเทศอีกครั้ง เช่น

(1) การต่อต้านร่างกฎหมายการสร้างงาน (Job creation Law) เป็นหนึ่งในกฎหมายที่อยู่ภายใต้ Omnibus Law) ที่ประชาชนได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก จึงเป็น

จะพบว่ามีการใช้ทั้งแนวทางการเมืองนำการเคลื่อนไหว การใช้สันติวิธีนำการเคลื่อนไหว และการใช้ความรุนแรงนำการเคลื่อนไหว ในช่วงแรกที่ประชาชนใช้สันติวิธีผ่านการทำอารยะขัดขืน แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มต่อต้านที่เป็นคนรุ่นใหม่ ก็มีรูปแบบและแนวทางที่หลากหลายผ่านการใช้สัญญาณต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ทหารและตำรวจกลับตอบโต้ผู้ต่อต้านด้วยความรุนแรง จนทำให้เกิดข้อถกเถียงในวงกว้างโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มองว่าสันติวิธีไม่ใช่ทางออกในการจัดการความขัดแย้งในเมียนมา จากความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการต่อสู้ได้นำไปสู่ “ความขัดแย้งระหว่างรุ่น” ที่เป็นปัจจัยหนึ่งทำให้การเคลื่อนไหวไม่ราบรื่นหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะคนรุ่นใหม่เคยได้สัมผัสความเป็นประชาธิปไตยและอิสรภาพ แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มที่เคยต่อสู้ในอดีตมองว่าการเคลื่อนไหวที่ใช้ความรุนแรงนำขบวน จะยิ่งทำให้เมียนมาไม่พบกับความสงบสุขมากกว่าเดิม สิ่งที่คนรุ่นใหม่ต้องการคือการรื้อถอนโครงสร้างการเมืองแบบเดิม มองไปยังเรื่องของสหพันธรัฐและการสร้างสังคมที่เท่าเทียมและยุติธรรมกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์

การปลุกระดมให้ขบวนการเคลื่อนไหวกลับฟื้นคืนขึ้นมา มีพลังอีกครั้งในอินโดนีเซีย สำหรับร่างกฎหมายสร้างงาน (omnibus law) เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัท โดยเสนอให้ธุรกิจบุคคลธรรมดา สามารถละเว้นการรับชำระทุนจดทะเบียนขั้นต่ำโดยให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ก่อตั้งธุรกิจบุคคลธรรมดาเป็นรูปแบบธุรกิจใหม่ของอินโดนีเซีย ซึ่งสามารถจัดตั้งโดยบุคคลธรรมดาคนเดียว

ซึ่งผ่านรัฐสภาในวันที่ 5 ตุลาคมปี 2020 จึงนำไปสู่การประท้วงครั้งใหญ่ของอินโดนีเซีย และเกิดกระแสการต่อต้านอย่างรุนแรงในโลกออนไลน์ผ่านการติดแฮชแท็ก #CabutOmnibusLaw โดยการรณรงค์ให้มีการเผยแพร่ประเด็นดังกล่าวไปทั่วทั้งโลกอินเทอร์เน็ต การประท้วงดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ใหญ่สุดหลังจากการประท้วงในปี 1997 และเป็นการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมโดยเป็นการปลุกกระดมมวลชนนับล้านคนผ่านช่องทางออนไลน์

(2) การรับรองร่างกฎหมายว่าด้วยเมืองหลวงของรัฐ (Rancangan Undang-Undang Ibu kota Negara : RUU IKN) ซึ่งถูกกระแสสังคมต่อต้านอย่างหนัก สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะทวิตเตอร์ได้กลายเป็นเครื่องมือหลักในการเคลื่อนไหวผ่านการติดแฮชแท็กร่วมกันในการขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ เช่น #mahasiswabergerak เป็นการเรียกร้องของนักศึกษาให้ประธานาธิบดีโจโกวิยกเลิกการเลื่อนการเลือกตั้ง ปฏิเสธการเป็นประธานาธิบดี 3 สมัยของโจโกวี จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีบทบาทหลักในการเคลื่อนไหวของอินโดนีเซียทุกยุค ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คือ กลุ่มนักศึกษา และมีการระดมพลจากหลากหลายกลุ่มเข้าร่วมด้วย แต่สิ่งหนึ่งที่พบคือ กลยุทธ์ในการต่อสู้ที่แตกต่างกันในแต่ละยุค จึงสามารถกล่าวได้ว่าความแตกต่างระหว่างวัยบนการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมสมัยในอินโดนีเซีย แทบจะไม่ปรากฏออกมา ซึ่งแตกต่างจากเมียนมาที่ต้องเผชิญกับความขัดแย้งในเชิงความคิดและวิธีการ ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในอินโดนีเซียที่เน้นใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้งเนื้อหาและระดมพลเข้าร่วมการเคลื่อนไหว การใช้สื่อสังคมออนไลน์ทำให้เกิดการขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้น ตลอดจนทำให้เกิดการระดมพลที่ได้รับการเสริมกำลังโดยพันธมิตรข้ามชาติที่หนุนเสริมการเคลื่อนไหวของอินโดนีเซีย ซึ่งสามารถถึงคนที่ต่างวัยต่างประสบการณ์เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวได้หากมีอุดมการณ์เดียวกัน การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีวิธีการต่อสู้ที่เน้นการตีข่าวภายใต้สื่อโซเชียลมีเดียโดยใช้แฮชแท็กเป็นอาวุธในการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างมวลชนและต่อสู้กับความอยุติธรรมของรัฐ ดังนั้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงกลายเป็นเครื่องมือหลักในการต่อสู้ของคนรุ่นใหม่ที่สามารถสร้างเครือข่ายจากคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าได้อีกด้วย

บทสะท้อนต่อประเทศไทย

ทั้งจากกรณีศึกษาของเมียนมาและอินโดนีเซีย นั้นได้ทำให้เห็นบริบททางการเมืองของทั้งสองประเทศที่ต่างกัน และมีรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต่างกันอย่างออกปกล่าวคือ ขบวนการเคลื่อนไหวของอินโดนีเซียได้มีการปรับตัวและปรับรูปแบบการต่อสู้ เน้นการเปลี่ยนระบบผ่านพื้นที่ของรัฐสภา มีการเมืองที่เปิดทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวมีพื้นที่ทางการเมืองมากขึ้น และขบวนการเคลื่อนไหวเองก็มีการปรับเปลี่ยนวิธีการต่อสู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ แต่กรณีของเมียนมาบริบทการเมืองที่เป็นเผด็จการ ไม่ยอมเปิดพื้นที่ให้มีการชุมนุมจึงทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวเกิดขึ้นได้ยาก อีกทั้งประสบการณ์ของคนเมียนมาก็แตกต่างกันจึงก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างวัยมากยิ่งขึ้น จนทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวในเมียนมาสั่นคลอนและไม่เป็นหนึ่งเดียว

จากกรณีเมียนมาสู่บทสะท้อนต่อประเทศไทย การเคลื่อนไหวบนท้องถนนและการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสถาบันการเมืองที่เป็นทางการเมืองในเมียนมาเกิดขึ้นไม่ห่างกับช่วงที่ท้องถนนของไทยก็คลาคล่ำไปด้วยผู้คนที่ยกมาเรียกร้อง

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน จะเห็นได้ว่าทั้งไทยและเมียนมาต่างมีวิธีการในการต่อสู้ในหลากหลายรูปแบบทั้งสันติวิธีและความรุนแรง อีกทั้งยังต้องประสบกับความคิดเห็นที่ต่างวัยที่ต่างกัน จึงทำให้ช่องว่างระหว่างวัยกลายเป็นข้อท้าทายสำคัญสำหรับการเคลื่อนไหวทางสังคมของเมียนมาซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับสังคมไทยที่ปัญหานี้สร้างความขัดแย้งและการปะทะกันผ่านช่องว่างทางอายุ

และกรณีอินโดนีเซียสู่บทสะท้อนต่อประเทศไทย การเคลื่อนไหวทางสังคมของอินโดนีเซียที่สะท้อนต่อไทยไม่ใช่เรื่องความแตกต่างระหว่างวัย แต่กลับกลายเป็นประเด็นปัญหาที่มีรากเหง้ามาจากปัญหาทางการเมืองเช่นเดียวกัน โดยในปัจจุบันขบวนการเคลื่อนไหวทั้งไทยและอินโดนีเซียมีพัฒนาการที่คล้ายคลึงกันในแง่ที่เน้นใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น และมีความต้องการในทิศทางเดียวกัน คือ วัฒนธรรมความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง

QR CODE
คลัง SNAP

QR CODE
อ่านหนังสือออนไลน์

QR CODE
สแกนหนังสือฉบับเต็ม หรือ
ติดต่อ 0-2141-9558